

Fra debatten om kvinders adgang til folkekirkens præsteembeder

Erklæringer fra Ribe Stifts provster i 1924 i anledning af andragender fra kvindelige teologer og Dansk Kvindesamfund om lovhjemmel for kvinders ordination.

af Jakob Schow-Madsen

Både i 1919 og 1924 blev de danske bisper spurgt om deres holdning til spørgsmålet om kvindelige præster.

I 1919 blev forespørgslen rettet til bispekollegiet af den radikale kirkeminister Povlsen på det tidspunkt, hvor regeringen Zahle fremsatte et »Forslag til Lov om Kvinders Adgang til Tjenestestillinger og Hverv«.

Bispernes svar i den anledning foreligger trykt i Rigsdagstidende 1918-19 tillæg B spalte 2091-2110.

Bispevarene fra 1924 fremkom i forbindelse med et påtænkt lovforslag fra den socialdemokratiske kirkeminister Dahl om at skaffe den fornødne lovhjemmel for kvinders adgang til præsteembeder, evt. adgang til særlige embeder (ved fødselsstiftelser, kvindefængsel m.v.)

Disse biskoppelige erklæringer foreligger trykt i Rigsdagstidende, RT 1924-25 tillæg A spalte 5055-5082.

I det følgende skal imidlertid fremlægges nogle hidtil utrykte erklæringer fra de 9 provster i Ribe stift. De er fremkommet på samme tidspunkt som bispeerklæringerne, og foranlediget af en skrivelse fra biskop O.K.P. Olesen af 7. oktober 1924. Udtalelserne beror på Rigsarkivet, Kirkeministeriet, journal nr. 411 1427/1946.

Bispen har bedt sine provster om at udtale sig om det samme spørgsmål, som ministeriet har afæsket ham – og de øvrige bisper – en erklæring om i brev af 3. oktober 1924.

Men først forhistorien.

1. 1919-situationen

Allerede i 1919 fremlagde statsminister Zahle d. 14 januar et forslag til

lov om kvinders adgang til tjenestestillinger og hverv. Hele forslagets tekst lyder i al sin korthed:

»Kvinder har under samme Betingelser som Mænd Adgang til alle ved Lov bestemte Tjenestestillinger og Hverv under Stat og Kommune, militære ene undtagne, hvorhos Kvinder lige med Mænd skal være pligtige til at overtage alle borgerlige Ombud«. ¹

Som det kan ses var der fra den radikale regering tale om at fremsætte en generel ligestillingslov, hvor pointen netop var den, at man ikke længere skulle tage hver enkelt erhvervsgren op og særskilt vurdere, hvorvidt kvinder nu kunne indtage denne eller hin stilling. Retsstillingen havde hidtil været præget af, at der skulle tilvejebringes positiv lovhjemmel for hver enkelt stillingskategoris vedkommende. Som eksempler kan nævnes, at kvinder i 1903 fik ret til at søge embede på statsskolerne, og at de fra 1906 fik adgang til at blive sagførere. ²

Nok var Zahles lovforslag generelt – med undtagelse af det militære område –, men det viste sig hurtigt under den lange debat i såvel folketing som landsting, at der i realiteten blev tale om et lovforslag om kvindelige præster. Selvfølgelig kunne der også næres betænkelighed ved f.eks. at se en kvinde som dommer, men det er helt entydigt, at det netop var muligheden for at få kvindelige præster, der satte sindene i bevægelse.

Inger Gautier Schmit – venstres ordfører i landstinget – kunne lige-frem udtale:

»... ja, populært gaar Lovforslaget jo under Navnet: Lovforslaget om kvindelige Præster«. ³

Den lange og til tider heftige rigsdagsdebat skal ikke behandles her, idet det blot skal anføres, at lovforslaget efter et par års tovtækkeri mellem de to ting blev vedtaget som lov nr. 100 af 4.3.1921. I forhold til Zahles oprindelige forslag fra 1919 var der sket den væsentlige begrænsning i lovens virkefelt, at nu *to* områder var undtaget lovens almindelige bestemmelser: nemlig både de militære embeder og embeder, hvortil der krævedes præstevielser.

Nok var forslaget flere gange blevet vedtaget i folketinget i regeringens form, men i dette spil sejrede landstinget, idet et flertal her stædigt fastholdt, at også gejstlige embeder skulle falde uden for lovens område.

Ro om sagen blev der dog langtfra!

Allerede under debatten i rigsdagssamlingen 1921-22 om kirkelovene af 1922, beklagede socialdemokraten P. Kammersgaard i folketinget, at spørgsmålet om kvinders adgang til præsteembeder heller ikke i denne omgang ville blive løst.

Kammersgaard fandt dette ekstra beklageligt, al den stund 11 medlemmer af det kirkelige udvalg – nedsat i henhold til lov af 10. september 1920 – principielt ønskede, at lovgivningsmagten skulle skaffe den fornødne lovhjælp til veje.

I beretningen lød udtalelsen:

»Et mindretal (11 medlemmer) udtaler, at det principielt intet har at indvende mod Kvinders Adgang til Præstestilling i Folkekirken og har den Opfattelse, at naar det Tilfælde indtræder, at en Menighed ønsker en Kvinde, der har den fornødne Uddannelse, til Præst, bør Lovgivningsmagten fremskaffe Betingelserne for, at dette kan ske«.

Selv mindretallet ville altså alligevel afvente, at det konkrete ønske om en kvindelig præst opstod.

Det kirkelige udvalg bestod af 39 medlemmer, og flertallet ønskede ikke at tage spørgsmålet op til nærmere overvejelse, i høj grad af økumeniske grunde.

Rigsdagsflertallet stod også fast. Ethvert tilløb til at åbne adgang for kvinder til præsteembeder fik en ublid medfart.⁴

2. 1924-situationen

a. To andragender udefra

I 1924 forelå der på ét væsentligt punkt en forandret situation i forhold til 1919. Det kunne på tidspunktet for Zahles fremlæggelse af lovforslaget om ligestilling mellem kønnene være vanskeligt at imødegå oppositionen, når den stærkt fremhævede, at spørgsmålet om kvindelige præster var et »teoretisk problem«. Ikke nok med at kirkefolket i Danmark havde vist sig totalt uinteressert i at få kvindelige præster (et argument, kirkehistorikeren J. Oskar Andersen (kons.) stærkt fremhævede under folketingsdebatten), men det var også ganske ubestrideligt, at der kun fandtes én kvinde i landet med dansk teologisk eksamen.⁵

Her var situationen en anden i 1924. Der var nu fra Københavns Universitet udgået 6 kvindelige teologer, og 13 kvinder var immatrikuleret ved det teologiske fakultet.⁶

Efter valget den 11. april 1924 dannede Th. Stauning Danmarks

første socialdemokratiske regering. Socialdemokraterne havde under hele diskussionen været tilhængere af kvindelige præster, så det faldt meget naturligt, at denne regering måtte gøre et nyt forsøg. Stauning efterfulgte venstre-regeringen N. Neergaard, der havde haft J.C. Christensen som kirkeminister. Under denne regering havde spørgsmålet om kvindelige præster ikke just haft ministeriets bevågenhed.

Anledningen gav sig snart for den ny regering, da to andragender fremkom til kirkeministeriet med få dages mellemrum.

Det ene, dateret den 20. sept. 1924, bærer overskriften »Kvindelige Teologer ansøger Kirkeministeriet om der maa blive tilvejebragt Lovhjemmel for Kvinders gejstlige Ordination«.

Målet var at få almindelig adgang til samtlige embeder, men underskriverne var dog så pragmatiske at indføre dette subsidiære ønske:

»Saafremt Tidspunktet ikke findes gunstigt for en almindelig ordning af Sagen, tillader vi os at henlede Opmærksomheden paa ... Præsteembedet ved Straffeanstalten paa Christianshavn«,

som på dette tidspunkt dog ikke stod ledigt. Man forestillede sig, at man i første omgang kunne søge lovhjemmel for at besætte præstestillingen ved straffeanstalten – det daværende kvindefængsel – med en kvinde.

Andragendet var underskrevet af 5 cand. teol.'er og 6 stud. teol.'-er.⁷

Det andet andragende er fra 25. sept. 1924, underskrevet af formanden for Dansk Kvindesamfund, Elisa Petersen.

Heri anmodede D.K. kort kirkeministeren om »i den kommende Rigsdagssamling at fremsætte Forslag til en Lov, hvorved Kvinder erholde samme Adgang som Mænd til de Embeder, hvortil der kræves Præstevielse«.

b. Ministeriets reaktion

Kirkeministeriet var ikke sen til at tage denne anledning op. På baggrund af de modtagne andragender rettede ministeriet henvendelse til samtlige landets biskopper og til det teologiske fakultet. Heri udbad man sig udtalelser fra disse autoriteter om spørgsmålet om tilvejebringelse af lovhjemmel for kvindelige præster. Samtidig blev en afstemning iværksat blandt alle landets menighedsrådsmedlemmer for at undersøge, hvordan disse stillede sig til spørgsmålet om at give kvinder adgang til præsteembeder.

Også i 1919 var biserne blevet spurgt, men først – hvad der vakte megen fortrydelse – på det tidspunkt, da lovforslaget blev fremsat i folketinget. Også menighedsrådene var blevet spurgt en gang før, nemlig i 1920, men dette skridt var kun blevet taget efter pres fra oppositionen.

Den socialdemokratiske kirkeminister, Niels Peter Lorentsen Dahl⁸ var en besindig mand, der først forhørte sig i de kirkelige kredse. De 9 bispers erklæringer fra 1924 skal ikke behandles her, da de som før nævnt, allerede foreligger trykt.

På nær biskop Valdemar Ammundsen, Haderslev stift, lød der mange betænkeligheder, omend betænkelighederne i vid udstrækning var af *praktisk* art, hvor de 5 år tidligere i højere grad havde været *princielle*. Adskillige af biserne så dog med en vis sympati på at give kvinder adgang til ganske særlige embeder, såsom ved kvindefængslet på Christianshavn, medens man var modstander af adgang for kvinder til præsteembeder i almindelighed.

I denne forbindelse er det interessant at se på provsteerklæringerne fra Ribe stift, vedlagt biskop O. Olesens udtalelse.

Ofte råder den opfattelse, at jo længere man kommer ud på landet, desto mere konservativ bliver indstillingen. Endvidere trænger nye holdninger også ofte lettere igennem på et højere trin i et hierarki end på et lavere. Disse måske i almindelighed rigtige udsagn dementeres til en vis grad af brevene fra Ribe stifts provster. De er interessante ved at afspejle holdningen hos en række gejstlige, der ganske vist er provster, men som alligevel også er ganske almindelige sognepræster i en række vestjyske sogne. Hermed giver de et lidt større indblik i, hvor *forskellig* holdningen har været til spørgsmålet om kvindelige præster, *også* på et lavere trin end i bispekollegiet. Brevene svinger fra total, utvetydig, nærmest oprørt afvisning til klar accept af forslaget.

Kirkeminister Dahl fremsatte »Forslag til Lov om Adgang for Kvinder til visse Præsteembeder« i januar 1925.⁹ På sin vis var dette modigt gjort, idet et flertal af menighedsrådsmedlemmer havde svaret nej både til spørgsmål 1 i den af ministeriet foretagne afstemning:

»Kan Menighedsraadet tiltræde, at der ved Lov gives Kvinder Adgang til alle kirkelige Embeder paa samme Vilkaar som Mænd?«

og til spørgsmål 2:

»Kan Menighedsraadet tiltræde, at der ved Lov gives Kvinder Adgang til kirkelige Embeder, som særlig skønnes at egne sig til at betjenes af en Kvinde, f.Eks. ved

kvindelige Straffeanstalter, Fødselsstiftelser og andre Stiftelser eller Hjem særligt for Kvinder?»

Dahl henholdt sig i lovforslagets bemærkninger¹⁰ til, at »et meget betydeligt Mindretal« dog havde udtalt sig for spørgsmål 2.¹¹

Desuden fortolkede ministeren – ved velvillig fortolkning – bispernes udtalelser således, at de 5 af dem »Intet« havde imod, »at Kvinder, som har specielle personlige Kvalifikationer til saadanne Embeder, som nævnes i nærværende Forslag, ansættes som Præster i disse ...«¹²

3. Sagens – foreløbige – afslutning

Resultatet af hele dette initiativ er kendt: Forslaget blev ikke gennemført.

Tidsmæssigt blev det umuligt at få det færdigbehandlet i samlingen 1924-25, hvorefter Dahl genfremsatte det i den følgende rigsdagssamling.¹³

Igen blev arbejdet så meget forhalet, at det nedsatte folketingsudvalg den 31. marts 1926 lakonisk kunne samle hele sin beretning i ordene:

»Udvalget har ikke naaet at tilendebringe sit Arbejde inden Rigsdagssamlingens Slutning«.¹⁴

I samlingen 1926-27 kom ministeriet Madsen-Mygdal til magten, og forslaget blev *ikke* genfremsat.

Dog blev spørgsmålet også i denne rigsdagssamling livligt debatteret, da kirkeminister Bruun-Rasmussen den 2. marts 1927 fremsatte et forslag til lov om adgang til præsteembeder i folkekirken, idet loven fra 1922 skulle revideres efter 5 år.

Flere, bl.a. P. Dahl, der nu var menigt landstingsmedlem, så en chance for at få spørgsmålet om kvindelige præster op at vende på ny, og han udtalte under forslagets 1. behandling i landstinget:

»Jeg mener, at naar der fremsættes et Forslag til Lov om Adgang til Præsteembeder i Folkekirken, maa Spørgsmaalet [om kvindelige præster] tages op i dets fulde Omfang«.
(RT 1926-27, LF sp. 802).

I det nedsatte landstingsudvalg kunne 6 ud af de 15 medlemmer indlede en mindretalsudtalelse i betænkningen over lovforslaget med disse ord:

»Et Mindretal har anset det for naturligt, at Spørgsmaalet om Kvinders Adgang til Præstestillingen i Folkekirken paa ny rejstes ved denne Løjlighed, og har derfor fremkaldt en Drøftelse af dette Spørgsmaal i Udvalget. Mindretallet kan ikke se, at der er rimelig Grund til vedblivende at opretholde en Særstilling for Kvinderne paa dette Omraade, og stiller derfor Forslag om at give dem samme Adgang som Mænd til at blive Præster i Folkekirken«.

(RT tillæg B spalte 1866).

Lige meget hjalp det: Mindretallets ændringsforslag blev alle forkastet ved tingets 2. behandling.

Hvorom alting er: 1924-lovforslaget blev kun et intermezzo – men både i musikken og i kirkehistorien kan intermezzi være af stor betydning –.

Endnu var der langt til loven om kvindelige præster af 1947, men hele debatten i 20'erne har været med at berede jordbunden for senere initiativer.

Selvfølgelig er skrivelserne fra Ribe-provsterne præget af tid og sted, men sammenlagt afspejler de en god portion af de argumenter fra både tilhængere og modstandere, som også kunne høres 25 år senere under debatten i 40'erne – ja, som kan høres i den kirkelige debat anno 1982.

Erklæringer fra Ribe stifts provster i anledning af andragendet fra kvindelige teologer om lovhjemmel for kvinders ordination

Erklæringerne er indhentet af biskop O.K.P. Olesen i Ribe, den 7. okt. 1924

Brev I

Undertegnede skønner ikke, at der af dogmatiske eller andre Grunde kan være noget til Hinder for, at Kvinder ansættes i Præsteembeder.

Naar man har paaberaabt sig Pauli Ord i 1. Cor. 14,34 ff. om at Kvinder skulle tie i Forsamlingen m.m., da maa disse Ord formentlig opfattes som i høj Grad tidsbestemte, sigtende til de daværende sociale Forhold, efter hvilke en Kvindes offentlige Optræden vilde blive anset for usømmelig.

De fleste af Nutidens Kirkesamfund har da heller ikke følt sig bundne af disse Ord, men i høj Grad anvendt Kvindens Tjeneste i Menig-

hedens Liv ogsaa som den, der førte Ordet, f.Ex. i Hedningemissionens Tjeneste og ved gudelige Møder.

Kvinder kan nu uden Anstød tale offentlig og forvalte Nøddaab, der synes da ikke at være nogen Grund til ikke at gøre Skridtet fuldt ud og indrømme dem den samme Ret til at forestaa Præsteembede som Mænd, saa meget mere som ingen Menighed under de nugældende Love vil kunne paatvinges en kvindelig Præst mod sin Vilje.

Selvfølgelig vil det til at begynde med forekomme mange underligt og utiltalende at se Kvinder som Præster, men dette er ikke til at undres over, da de samme Følelser har været raadende til at begynde med overfor enhver ny Stilling, Kvinderne rykkede ind i som Læger, Jurister, Håndværkere o.s.v., indtil Mennesker vænnede sig til det og ansaa det for noget naturligt og ligefremt.

Ribe Kjøbstads og Ribe-Gjording Herreders Provsti den 9.10.24.
S.M. Westergaard¹⁵

Brev II

Som Svar paa Forespørgsel i Skrivelse af 7. ds. – B. 1924/332 – skal jeg udtale, at jeg hverken i al Almindelighed ej heller med Hensyn til d. ommeldte specielle Tilfælde – Præsteembedet ved Straffeanstalten paa Christianshavn – kan tilraade Ordination af en kvindelig theologisk Kandidat.

Skads Herreds Provsti
Nordby, Fanø
10.10.24

A. Benj. Nielsen¹⁶

Biskoppen i Ribe.

Brev III

I Anledning af Kirkeministeriets Forespørgsel af 3. Oktbr. d. A. vedrørende Kvinders Ordination og Beskikkelse til Præsteembede skal jeg tjenstligst bemærke, at da jeg intet principielt har at indvende mod, at kvindelige teologiske Kandidater modtager Ordination og beskikkes til Embeder, hvor Menighederne gennem deres Repræsentation maatte ønske dette, saa finder jeg det ganske à propos, at det ledige Præsteembede ved Straffeanstalten paa Christianshavn overdrages en Kvinde, som har bestaaet teologisk Embedseksamen.

Nørvang og Tørrild Herreders
vestre Provsti d. 10.10.24.

A.C.Andersen¹⁷

Til Bispeembedet, Ribe.

Brev IV

Til Biskoppen i Ribe.

Foranlediget af Deres Højærværdigheds Henvendelse af 7. Oktober d.A. (mrkt. B. 1924/332) og det dermed følgende Andragende fra nogle kvindelige cand. theol. og stud. theol. om Lovhjemmel for kvindelige Kandidaters Ordination og event. Overtagelse af Præstestilling i den danske Folkekirke skal jeg udtale, at jeg kan anbefale Lovhjemmel for kvindelige Theologers Ansættelse ved Straffeanstalten paa Christianshavn o. lgn. Anstalter for Kvinder *ved siden af en mandlig Præst som dennes Medhjælper*, hvorimod jeg ikke kan anbefale, at kvindelige teologiske Kandidater skal ansættes som Enepræster i den danske Folkekirkes Embeder og Sogne kald. Dels synes jeg ikke, at der er bibelske Grunde til en saadan Ansættelse – og dels tykkes det mig, at der ikke er praktiske Grunde for Tiden til at søge Lovhjemmel for saadanne faste Ansættelser indenfor Folkekirken.

Tørningelehn Provsti, Rødding 11/10 1924

Joh. Vibe-Petersen¹⁸

Brev V

I Anledning af foranstaaende skal jeg herved tillade mig at udtale følgende: Der er jo ingen Tvivl om, at hele Udviklingen i den christne Menigheds Liv og Arbejde er gaaet og bestandig gaaer i Retning af at give Kvinder en langt større Plads, end de havde i den apostoliske Tid. Og vi kunne og mere føje til, at det Arbejde, som troende christne Kvinder have gjort ikke blot paa Kjærlighedsgerningernes Omraade, men ogsaa mere direkte indenfor Ordets Tjeneste, bærer Vidnesbyrd om, at Menighedens Herre har vedkjendt sig det og velsignet det. Der er neppe ret mange, som tør nægte dette eller tør underkjende Berettigelsen af det under Henviisning til Paulus' Udtalelser i 1. Kor. 11 og 14. Mere eller mindre bevidst affinder man sig med disse Udtalelser saaledes, at de ikke komme til at fordømme en Virksomhed, som den, vi i vore Dage se christne Kvinder øve i Menigheden.

Og det lader sig ikke nægte, at netop den Gjerning, som de kvindelige theologiske Kandidater og Studenter i deres Andragende henvise til, nemlig Gjerningen som Præst ved Straffeanstalten for Kvinder på Christianshavn, i høj Grad maa siges at indeholde et Arbejde, der synes at passe for Kvinder og kan vente at finde de bedste Forudsætninger hos dem for at kunne lykkes.

Men det forekommer mig, at man alligevel, før man skrider til at lovgive om hele dette Forhold, i høj Grad bør agte paa: 1) at det trods det særlige, som der henvises til, drejer sig om et Principspørgsmaal. Har man først indvilget i, at en Kvinde ordineres til Præst ved en kvindelig Straffeanstalt, vil det være vanskeligt at standse der. Lidt før eller senere vil Tilladelsen udvide sig til, at Kvinder ganske i Almindelighed faar Tilladelse til at blive præsteviede. Vil man ikke tage den Konsekvens, bør man ikke give den ansøgte Tilladelse. Og det forekommer mig, at det ikke kan kaldes nødvendigt. Man kan jo godt ansætte en kvindelig theologisk Kandidat som Sjælesørger ved et saadant Kvindefængsel uden just at lade hende ordinere. Hun kan jo øve en ret omfattende Gjerning der uden det. Det bliver jo egentlig kun Sakramentforvaltningen, som hun ikke kan udøve. Det kan formentlig ikke blive noget stort Minus, om hun dertil skal kalde en Mand til Hjælp.

2) at det vil vække stor Betænkelighed og vel aabenbare Modstand i ret betydelige Dele af vor Folkekirke. Naar det, som anført, ikke maa anses for aldeles nødvendigt, maa jeg derfor i hvert Fald for Øjeblik-

ket fraraade en saadan Tilladelse. Om Udviklingen kan og vil fortsætte sig i den Retning, vil Tiden vise. Saa vidt jeg kan skjønne, er den i hvert Fald endnu ikke moden dertil.

Tønder Provsti den 11.10.24.

Erik Christensen¹⁹

Brev VI

Til Biskoppen over Ribe Stift.

Til det i Biskoppens Skrivelse af 7. d.M. – Journal B 1924/332 – meddelte Andragende om Ordination af kvindelige Theologer skal jeg tillade mig at erklære:

Begrebet »Kvindelige Præster« er ikke kristeligt, men hedensk. Det er i aabenbar Strid med Apostelen Paulus' Syn, med hele Bibelens Betragtning af Forholdet mellem de to Køn og med Kirkens Historie.

Det er ikke noget Krav fra den danske Menighed – tværtimod; ved en af Rigsdagens Fællesudvalg i 1920 foranlediget Afstemning af Landets Menighedsraad blev Tanken afvist med et overvældende Flertal. Jeg maa bestemt fraraade, at der søges tilvejebragt Lovhjemmel for Kvinders gejstlige Ordination.

Det subsidiære Forslag med Hensyn til Præsteembede ved Straffeanstalten paa Christianshavn maa jeg ogsaa fraraade, da Spørgsmaalet er af principiel Art, hvorfor der ikke bør skabes noget Præcedens ved en Afgørelse i et Enkeltilfælde.

I Ærbødighed
S. Andersen²⁰

Skjern 15. Oktober 1924.

Bølling-N. Horne Herreders Provsti.

Brev VII

Ulfborg-Hind Herreders Provsti.

Ulfborg d. 16. Oktober 1924.

I Anledning af Biskoppens Skrivelse af 7. d.M., B. 1924/332, med en Ansøgning fra kvindelige Theologer til Erklæring, skal jeg tillade mig at udtale, at en Del synes mig at kunne tale for, at et Embede som det ved Straffeanstalten paa Christianshavn blev betjent af en Kvinde. Men gives Tilladelsen til Ordination dèr, har man godkendt Principet: Kvinder som Præster; og jeg kan derfor heller ikke finde tilstrækkelig Grund til at fraraade det, der er ansøgt om i Andragendets første Punktum. Der vil forøvrigt sikkert meget sjældent blive Brug for saadan Ordination, i al Fald i Sogne, hvor der kun er een Præst.

K.M. Kristensen²¹

Til Biskoppen over Ribe Stift.

Brev VIII

I Anledning af Kirkeministeriets Skrivelse af 3. Oktober d.A. kommuniceret mig i Ribe Bispeembedes Skrivelse af 7. Oktober d.A. Journal B. 1924/332 vedrørende et Andragende, hvori kvindelige theologiske Kandidater og Studenter anholder om, at der maa blive søgt tilvejebragt Lovhjemmel for Kvinders Ordination og Beskikkelse til Præsteembede, skal jeg udtale, at jeg billiger, at en saadan Lovhjemmel søges tilvejebragt.

Andst m.fl. Herreders Provsti, den,
20. Oktober 1924.

M. Mouridsen²²

Til Biskoppen i Ribe

Brev IX

Foranlediget ved Bispeembedets Skrivelse af 7. Oktober d. A. (B 24/332) skal jeg tjenstligst udtale som min Erklæring i Sagen:

Jeg ser ingen Hindring for at Kvinder skulde kunne være Præster –.

Jeg vil gerne sidde og høre paa en Kvindes aandsbaarne Forkyndelse, ved hvilken »Hjærtet faar Mund og Mæle«; jeg vil gjerne se en Kvinde staa moderlig ved Døbefonten og døbe de smaa Børn; og jeg vil gjerne se en Kvinde tilbedende gøre Præstegjerning ved Nadverbordet.

Blot det ikke bliver som en Mand, hun gør det men som Kvinde, saa at det kristelige faar sit kvindelige Udtryk derigjennem. Og derpaa vil jeg saa ogsaa kjende, om hun er Præst efter Guds Kaldelse.

23/10-24

H. W. Tetens²³

Øster og vester Horne Herreders Provsti.

Biskoppen.

Noter

1. RT 1918-19, 71. samling, FF spalte 2703.
2. Øllgaard, Elisabeth: »Kvindelige Præster«, s. 9-10.
3. Landstingets 1. behandling den 24. juni 1919: RT 1918-19, LF spalte 2223.
4. Kammersgaard: TR 1921-22, FF spalte 5064. Udvalgsmindretallet: Beretning fra det i Henhold til Lov af 10. September 1920 nedsatte Udvalg for kirkelige Anliggender s. 149. Se iøvrigt Niels Kjær: »Kirkelovene af 30. juni 1922«. Teoltryk Århus 1975 s. 23, samt P.G. Lindhardt i Den danske Kirkes Historie VIII, Kbh. 1966 s. 130 og 132.
5. Rigmor Karen Sofie Larsen, cand. teol. 1916. Københavns Universitets Årbog 1916.
6. Antallet fremgår af en brevveksling mellem kirkeministeriet og undervisningsministeriet. Rigsarkivets pakke 4U 1427/1946.
7. Cand.teol.'erne var: Rigmor Larsen, Gudrun Carstens, Anna Munch Madsen, Xenia Rasmussen og Marie Christensen-Buhl.
8. N.P.L. Dahl (1869-1936), sognepræst i Sædder ved Køge. Dahl var den første præst i socialdemokratiet og stod Stauning nær, så det var naturligt, at netop han blev optaget i den første socialdemokratiske regering. At han ikke var knyttet til nogen bestemt kirkelig retning har været en kvalifikation i statsministerens øjne. 1913 blev Dahl valgt til folketinget i Vordingborg-kredsen; ved sin udnævnelse til minister var han medlem af landstinget. Sv. Thorsen: s. 428f.
9. Fremsættelsestalen, holdt den 23. jan. 1925, findes i RT 1924-25, FF spalte 4011-4014.

10. RT 1924-25, tillæg A spalte 5055f.
11. Til spørgsmål 1:
Ja: 2271; *Nej:* 11124; *Stemmer ikke eller fraværende:* 2392. Til spørgsmål 2:
Ja: 5389; *Nej:* 7948; *Stemmer ikke eller fraværende:* 2450. Tallene forefindes i RT 1924-25, tillæg A spalte 5083f.
12. RT 1924-25, FF spalte 4014.
13. RT 1925-26, FF spalte 2330.
14. RT 1925-26, tillæg B spalte 2645f.
15. *Søren Mejsen Westergaard* (1869-1955), stiftsprovst fra 10. april 1923; fra juni 1930 til februar 1939 biskop over Ribe stift. Westergaard var den første grundtvigske biskop i Ribe. (Nedergaard bd. IX A s. 57).
16. *Anton Alexander Benjamin Nielsen* (1868-1953), provst i to perioder for Skads herred: fra april 1910 til sept. 1915 og igen fra nov. 1918 til marts 1925.
A. Benj. Nielsen var sognepræst for Nordby sogn fra 1909 til 1936. Angående provst Nielsens kirkelige tilhørsforhold skriver han selv: »De mest trofaste kirkegængere [i Nordby sogn, Fanø] hørte til Indre Mission, og selv om der var nogle noget stejle folk imellem dem, befandt jeg mig godt i deres kreds«. (Nedergaard bd. IX A s. 295; 371).
17. *Anders Christian Andersen* (1869-1954), provst for Nørvang og Tørrild herreders vestre provsti fra maj 1922 til sept. 1939. Andersen, der var sognepræst i Brande fra 1921 til sin afsked i 1939, var grundtvigsk af indstilling, bl.a. med en fortid som valgmenighedspræst i Aal. (Nedergaard bd. IX A s. 486; 495)
18. *Johannes Vibe-Petersen* (1866-1951), provst for Tørninglen provsti fra juni 1921 til februar 1936 og sognepræst for Rødding i den samme periode.
Vibe-Petersen var stærkt knyttet til Indre Mission, bl.a. som formand for IM's søndagsskoleudvalg og bestyrelsesmedlem i DMS. Han efterfulgte sin ven, den betydelige IM-præst Johs. Götzsche, der på dette tidspunkt overtog bispestolen i Viborg. (Nedergaard bd. IX B s. 880; 919).
19. *Erik Jensen Christensen* (1866-1946), provst for Tønder provsti fra maj 1920 til oktober 1936.
Provst Christensen var den første *danske* sognepræst i Tønder amt. Han blev konstitueret i embedet som sognepræst i 1920 og sad her til sin afsked i 1936.
Mere nødvendigt end at knytte sig til den ene eller anden kirkelige retning var det for provst Christensen at slå bro over de nationale spændinger, som ikke mindst prægede Tønder-egnen efter genforeningen. (Nedergaard bd. IX B s. 1083; 1106; 1126).
20. *Søren Andersen* (1866-1938), provst for Bølling-Nørre Horne herreders provsti fra juli 1923 til juli 1931. Andersen var sognepræst i Skjern fra april 1908 til juli 1931. Som sine forgængere og efterfølgere i embedet var Søren Andersen stærkt indre missionsk, hvad der vel var meget naturligt i dette indre missionske »kerneområde«. I en årrække sad han i bestyrelsen for DMS. (Nedergaard bd. IX B's. 560; 582).
21. *Kristian Marius Kristensen* (1877-1939), provst for Ulfborg-Hind herreders provsti fra juni 1920 til december 1939, hvor han døde. K.M. Kristensen var sognepræst for Ulfborg sogn fra febr. 1907 til sin død.
Ulfborg sogn var grundtvigsk, men IM stod dog ret stærkt i stationsbyen. Kristensen

var selv grundtvigsk; han havde en fortid som højskolelærer og havde haft sin opvækst på det grundtvigske Mors.
(Nedergaard bd. IX B s. 707).

22. *Mourids Mouridsen* (1865-1946), provst for Malt-Andst-Slaugs herreder fra sept. 1919 til nov. 1935. Fra 1911 til 1935 var Mouridsen, der var grundtvigsk, sognepræst for Lejrskov-Jordrup sogne.
(Nedergaard bd. IX A s. 153; 212).
23. *Henrik Wederkinck Tetens* (1866-1959), provst for Øster- og Vester Horne herreders provsti fra juli 1916 til juli 1936. HWT var sognepræst for Hodde-Tistrup sogne 1907-1936. Retningsmæssigt har Tetens ikke markeret sig stærkt. (Nedergaard, bd. IX A s. 376; 394).

Litteratur- og forkortelsesliste

Rigsdagstidende (RT), div. årgange (fremgår af noterne).

Folketingets forhandlinger (FF)

Landstingets forhandlinger (LF)

Tillæg A: Forelagte lovforslag.

Tillæg B: Udvalgenes betænkninger.

Nedergaard, Paul: »Dansk Præste- og Sognehistorie 1849-1949«. Bind IX A og B. Ribe stift.

København 1966ff.

(Nedergaard)

Thorsen, Svend: »De danske Ministerier (II)«.

København 1972.

(Sv. Thorsen)

Øllgaard, Elisabeth: »Kvindelige præster«.

Teoltryk. Århus 1977.

Aarbog for Københavns Universitet 1916ff.